445

E

41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

QUINTA

DE

CAUSIS OBLIGATIONUM.

Quam

FAVENTE DEO T. O. M.
SUB PRÆSIDIO
D. JOANNIS ORTWINI WESTENBERGII J.U.D.
Ejuſdemque Facultatis in Illuſtri DUCATUS
GELRIAE & COMITATUS ZUTPHANIAE
Academia, quæ *Harderovici* eſt
Profeſſoris Ordinarii.
Publicæ Diſquiſitioni ſubjicit
JOANNES ALSTORPHIUS, Groninganus,
Ad diem 13. Julii. horis locoque ſolitis.

HARDEROVICI,

Apud ALBERTUM SAS, Academiæ Ducatûs Gelriæ
& Comitatûs Zutphaniæ Typogr. cIↄ Iↄcc.

W 445 E 41
445 E. 41
Koninklijke Bibliotheek 's Gravenhage
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

VIRO.

D.D. CEBI. WERUMEO.

AUGUSTÆ. CIVITATIS. GRONINGÆ. CONSULI. GRAVISSIMO. SOCIETATIS. INDIÆ. OCCIDENTALIS. DIRECTORI. PRUDENTISSIMO.

NEC. NON.

GRAVISSIMIS. ET. ADMODUM. REVERENDIS. VIRIS.

D.D. WINANDO. ALSTORPHIO.

CONSILII. ARCHITALASSICI. QUOD. AMSTELÆDAMI. EST. ASSESSORI. DIGNISSIMO. PATRUO. AD. CINERES. VENERANDO.

D.D. ABRAHAMO. TROMMIO.

D.D. GEORGIO. ALSTORPHIO.

HUIC. IN. URBE. GRONINGA. ILLI. IN. LUTKEGAST. DIVINORUM. ORACULORUM. INTERPRETIBUS. DOCTISSIMIS. CURATORIBUS. FIDELISSIMIS. PATRUIS. OMNI. HONORE. ET. OBSERVANTIA. AD. ROGUM. COLENDIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

DICORUM. PRIMITIAS. PRO. INNU-

MERIS. IN. ME. COLLATIS. BENE-

FICIIS. GRATI. ANIMI. TESTI-

FICANDI. ERGO.

D. D. D.

JOANNES. ALSTORPHIUS.

RESPONDENS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

DE
CAUSIS OBLIGATIONUM.

CAP. I.

§. 1. SImiles *Condictionibus ex Lege* ſunt *Actiones in factum:* Quatenus ſcil. utræque certo nomine carent. Eaque ratione Remedium *l. 32. ff. de reb. cred.* ad claſſem *Actionum in factum* referri poſſe, jam ſupra *Diſſert. 3. cap. 5.* monuimus. add. *Lauterb. Diſp. ad d. l. 32. p. 2. c. un. th. 4.*

§. 2. *Actiones in factum* in genere deſcribi poſſunt, *quæ certo nomine demonſtrari nequeunt, & ſecundum id quod actum eſt concipiuntur.* Præeunte ſic Imp. Juris peritiſſimo *Alexandro*, in *l. 6. C. de tranſact.* dum ait; *Aut enim ſtipulatio conventioni ſubdita eſt, & ex ſtipulatu actio competit, aut ſi omiſſa verborum obligatio eſt, utilis actio quæ præſcriptis verbis rem geſtam demonſtrat danda eſt.*

§. 3. Actionem enim quæ *præſcriptis verbis rem geſtam demonſtrat*, eandem eſſe, quæ *in factum* dicitur, apparet non tantum ex *l. 1. & 2. ff. de P. V.* Sed & aperte docet *Gajus* in *l. 22. in fin. ff. d. P. V.* dicens *Placet quaſi de novo negotio in factum dandum eſſe judicium, id eſt, præſcriptis verbis.* add. *l. 13. §. 1. in fin. eod.* nec non *Africanus* in *l. 24. ff. eod.* dum con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

junctis verbis inquit, [illegible] *præſcri-ptis verbis in factum actionem dari.* Add. *Donell. de præſcript. verb. cap.* 21. 22.

§. 4. Ut adeo ſine ratione *Hottom. Diſp. de Præſcr. verb. cap.* 3. Actionem hanc non *præſcriptis verbis* ſed *perſcriptis verbis* dicendam ſtatuat, eo quod cum actiones ex contractibus nominatis deſcendentes olim ſcriberentur notis, Actio in factum non notis, ſed integris verbis perſcriberetur.

§. 5. Licet enim ingenioſa hæc ſit Viri maximi conjectura, vim tamen affert conſtanti omnium Codicum lectioni, in quibus perpetuo *præſcriptis verbis.* invenitur.

§. 6. Tum & in arbitrio haud dubie fuit Actoris, actionem nominatam vel notis ſcribere, vel integris verbis perſcribere; quo caſu actio nominata etiam *præſcriptis verbis*, dicenda fuiſſet. Quod à ratione juris noſtri plane alienum videtur. *Vultei ad* §. 28. *J. n.* 48.

§. 7. Cauſa introducendarum *Actionum in factum* Utilitas fuit & Neceſſitas.

§. 8. Erant enim antiquitus Actiones omnes certis formulis adſtrictæ, verborumque cancellis circumſcriptæ. De quibus *Pompon. in l.* 2. §. 6. *ff. de O. J. Deinde ex his legibus* (videlicet XII. Tab.) *eodem tempore fere actiones compoſitæ ſunt, quibus inter ſe homines diſceptarent: Quas actiones ne populus, prout vellet inſtitueret, certas ſolenneſque eſſe voluerunt, & appellatur hæc pars juris Legis actiones, id eſt legitimæ actiones.* Cic. pro Roſc. Com. *Sunt jura ſunt formulæ de omnibus rebus conſtitutæ, ne quis aut in genere injuriæ, aut ratione actionis errare poſſit. Ex-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

[illegible] uniuſcujuſque damno, dolore, in-commodo, calamitate, injuria, publicæ à Prætore formulæ, ad quas privata lis accommodatur.

§. 9. Quæ formulæ accurate erant concipiendæ, & in jure apud Prætorem præeuntibus JCtis à litigatoribus pronunciandæ, adeo ut ſi vel ſyllaba deerratum eſſet, formula excidiſſe dicerentur, adeoque cauſa caderent, & litem amitterent. Cic. L. 2. *de Invent. Ita jus civile habemus conſtitutum, ut cauſa cadat is, qui non quemadmodum oportet egerit.* Quintil. l. 3. c. 8. *In omnibus fere cauſis in quibus cecidiſſe quis formula dicitur, hæ ſunt quæſtiones, an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore, liceat agere.* Idem, *Lib. 7. cap. 3. Eſt etiam periculoſum cum ſi uno verbo ſit erratum, tota cauſa cecidiſſe videamur.* Add. *Sueton in Claud c. 14. l. 1. C. de form. & impetr. ſublat. Briſſon. de Form. lib. 5. p. 345. Celeberr. D. Noodt. de Juriſd. L. 1. c. 13.*

§. 10. Hinc & nomen Actionis quæ inſtituebatur exprimendum erat, & multiplex ſæpenumero dubitatio, de genere & nomine actionis, quæ Speciei pro poſitæ apta congrua & conveniens eſſet, extitit *l. 1. de edend. l. 1. de æſtim. l. 1. l. 2. l. 5. §. ult. l. 13. §. 1. l. 16. pr. §. 1. l. 17. l. 20. l. 22. 24. ff. de P. V. l. 1. ſi mens. fals. mod. l. 23. ff. comm. div. l. 9. §. 1. ad exhib. l. 1. §. 11. 12. ff. depos.* Quæ ſuperflua & inutilis fuiſſet quæſtio, ſi omiſſo nomine factum propoſuiſſe ſuffeciſſet.

§. 11. Cum vero plurima ſint negotia, quæ certo nomine comprehendi nequeunt, æquitas tamen non patiatur, ideo Actionem denegari, *Actiones in factum* quæ *præſcriptis verbis* rem geſtam demonſtrent

eaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

eaque demonſtratione vice nominis fungantur, intro-
ducendæ fuerunt.

§. 12. Eaque harum Actionum origo ex Reſponſis *Papiniani*, *Celſi*, *Juliani* & *Ulpiani* in *l.* 1. 2. 3. 4. *ff. de P. V.* his verbis eleganter exponitur. *Nonnunquam evenit ut ceſſantibus judiciis proditis, & vulgaribus actionibus, cum proprium nomen invenire non poſſumus, facile deſcendamus ad eas quæ in factum appellantur. Nam cum deficiant vulgaria atque uſitata actionum nomina, præſcriptis verbis agendum eſt. In quam neceſſe eſt confugere, quotiens contractus exiſtunt, quorum appellationes nullæ jure civili proditæ ſunt. Natura enim rerum conditum eſt ut plura ſint negotia, quam vocabula.* In quem ſenſum & *Pomponius* JC in *l.* 11. *ff. eod. Quia Actionum non plenus numerus eſſet, ideo plerumque actiones in factum deſiderantur; ſed & eas actiones quæ legibus, proditæ ſunt, ſi lex juſta ac neceſſaria ſit, ſupplet Prætor, in eo, quod legi deeſt; quod facit in lege Aquilia, reddendo actiones in factum accommodatas Legi Aquiliæ: Idque utilitas ejus Legis exigit.*

CAP. II.

§. 1. SEd *Actiones in factum*, quarum tenor in multis & variis juris articulis ſæpe admiſſus eſt, (uti ait Imp. in *l.* 21. *C. de SS. Eccleſ.*) non eodem ſemper modo accipiuntur.

§. 2. Nam 1. *Actiones in factum* dicuntur, quæ ex contractibus innominatis naſcuntur, & *Præſcriptis verbis* in ſpecie vocari ſolent. *l.* 1. *l.* 2. *l.* 13. §. 1. *l.* 22. *l.* 24. *ff. de præſcr. verb.*

§. 3. Quæ per interpretationem JCtorum introdu-
ctæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

ctæ videntur; Et hinc etiam *Civiles l.* 7. §. 2. *ff. de pact. l.* 6. *l.* 15. *ff. de P.V. l.* 6. *C. de rer. perm. Utiles*, ratione directarum & nominatarum. *l.* 6. *C. de transact. Incertæ*, quia naſcuntur ex contractibus incertis i. e. non nominatis *d. l.* 6. *C. de rer. perm. l.* 3. *C. de inut. Stip.* nec non *Incerti*, quia perſequuntur id quod intereſt *d. l.* 7. §. 2. *ff. de pact. l.* 6. *l* 8. *ff. de Præſcr. verb. l.* 19. §. 2. *de prec. junct. l. ult. ff. de præt. ſtip. l.* 24. *ff. de R. J.* in legibus frequenter cognominantur. V. *Donell. de præſcr. Verb. cap.* 23. *n.* 3. *& ſeqq. Wiſſ. ad ff. p.* 1. *Diſp.* 38. *th.* 13. *& ſeqq.*

§. 4. II. *Actiones in factum* appellantur, quæ alio nomine dicuntur *Utiles*; quæ ſcil. non ex verbis & eo quod ſcriptum eſt, ſed, deficientibus verbis, ex mente & ſententia Legiſlatoris vel Prætoris, ad exemplum directarum conceduntur. v. *l.* 9. *pr. l.* 11. §. 5. §. 8. *l.* 29. §. 7. *ff. ad. l. Aquil.* Ubi *Actiones in factum* conceduntur, iis caſibus, quibus *Utiles* locum habere docet Imp. in §. *ult. J. de Leg. Aquil.* cum ſcil. damnum corpori quidem, ſed non corpore datum eſt. Alia exempla v. in *l.* 12. §. 6. *ff. mand. junct. l* 46. *in f. de her. inſt. l.* 22. §. 10. *eod. l.* 13. *ff. de pign. act. l.* 31. §. 22. *de Æd. Ed. V. Bach. de Act. Diſp.* 4. *th.* 24. *ad Tr. V.* 1. *D.* 30. *th.* 1. *Vinn. ad d.* §. *ult. n.* 4. *Lauterb. coll. ad t. ff. de præſcr. verb. th.* 23.

§. 5. III. *Actiones in factum* dicuntur omnes *Prætoriæ*, maxime ex delicto deſcendentes. Quia Prætor proprie jus condere nequit v. *l.* 10. §. 18. *l.* 14. *ff. quæ in fraud. cred. l.* 7. *de juriſd. l.* 12. *de in jus voc. l.* 5. §. 1. *ne quis eum qui in jus voc. l.* 1. *de alien jud. m. c. f. l.* 1. *ſi menſ. falſ. mod. l.* 3. *ff. de Sep. viol. l.* 3. §. 1. 6. 7. *ff. naut. caup. ſtab.* v. *Hahn. ad Weſ. ad t. de*

 æſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

æſtimator. n. 2. Bockelm. ad t. ff.

§. 6. Eoque pertinet quod ait *Ulp. in l.* 25. §. 1. *In factum actio dicitur, qualis eſt (exempli gratia) actio quæ datur patrono adverſus libertum, a quo contra Edictum Prætoris in jus vocatus eſt*

§. 7. IV. Et ultimo, *Actiones in factum* ſignificant *Actiones ſubſidiarias*, quæ in defectum aliarum actionum, Civilium & Prætoriarum, directarum & utilium, iis caſibus, quibus ex ſtricta juris ratione, omnis agendi via præcluſa videbatur, ex ſola æquitate, introductæ ſunt. *Bach. d. l. Laut. d. l. Bockelm. d. l.*

§. 8. Quæ cum ex *Variis cauſarum figuris* oriantur v. *Bach. ad Tr. d. diſp.* 30. *th.* 1. *Struv. Exerc. J. c.* 25. *th.* 23. tantum hujus ſunt loci, & per ſpecies ulterius examinandæ.

CAP. III.

§. 1. ACtiones *in factum ſubſidiariæ*, vel *Civiles* ſunt, vel *Prætoriæ*.

§. 2. Inter *Civiles* primo loco occurrit illa, quæ Rei vindicationi quaſi ſubſidiaria eſt; de qua *Paulus* JC. in *l.* 23. §. 5. *ff. de R. V. Ideoque in his omnibus caſibus, in quibus neque ad exhibendum, neque in rem* (ſcil. Actio) *locum habet, in factum actio neceſſaria eſt.* Ubi & exemplum.

§. 3. Alia exempla, ſi quis deſideret, peti poſſunt ex *l.* 43. *ff. de R V.* ubi deficiente Rei vindicatione, *Actio in factum* datur ad repetendos lapides ſepulchrales. Item ex *l.* 52. *ff. eod.* ubi deficiente ſimiliter Rei vindicatione, *Actio in factum* datur, contra heredes ejus, qui ante litem conteſtatam dolo poſſidere deſiit, in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

Ut & ex *l.* 3. §. 14. *ff. ad exhib.* ubi eleganter Ulp. *Interdum æquitas exhibitionis efficit, ut quamvis ad exhibendum agi non poſſit, in factum tamen actio detur, ut Julianus tractat. ſervus inquit uxoris meæ, rationes meas conſcripſit: hæ rationes à te poſſidentur: deſidero eas exhiberi: ait Julianus, ſi quidem in mea charta ſcriptæ ſint, locum eſſe huic actioni* (ſcil. ad exhibendum) *quia & vindicare poſſum; nam cum charta mea ſit, & quod ſcriptum eſt meum eſt. Sed ſi charta mea non fuit, quia vindicare non poſſum nec ad exhibendum experiri, in factum igitur mihi actionem competere.*

§. 4. II. *Actio in factum ſubſidiaria* proponitur in *l.* 11. §. 1. *ff. de pign.* ubi *Marcianus* JC. *Si* ἀντίχρησις *i. mutuus pignoris uſus, pro credito facta ſit, & in fundum aut in ædes aliquis inducatur, eouſque retinet poſſeſſionem pignoris loco, donec illi pecunia ſolvatur. Cum* in *uſuras fructus percipiat, aut locando, aut ipſe percipiendo, habitandoque. Itaque ſi amiſerit poſſeſſionem, ſolet in factum actione uti.*

§. 5. Sunt qui *Actionem* ibi *in factum* intelligunt ex Interdicto, *Ne vis fiat ei qui in poſſeſſ.* Sed ex errore, quaſi in *d. l.* 11. §. 1. tractetur de pignore Prætorio, per miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto; cum, uti videtur, non ſatis intelligerent, quid eſſet Antichreſis. *Bach. de Act. Diſp.* 4. *th.* 24.

§. 6. De eo ſatis non conſtat, An & eo caſu Actio hypothecaria competat? Sic videtur velle *Cujac. L.* 3. *Obſ. c.* 35. *in fin. Beym. ad d. l.* 11. §. 1. Sed hoc ſi ſtatuatur, non apparet, quomodo *Actio in factum* locum habeat? Veriſſimum videtur, quod (titubanter) monet *Bachov. de Act. d. Diſp.* 4. *th.* 24. Anti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

ſed tantum jus percipiendi fructus ex obligatione perſonali; Adeoque in *d. l.* 11. §. 1. ad Actionem in factum decurſum eſſe.

§. 7. Neque aliud ex ipſa *l.* 11. §. 1. inferri poteſt; Actio enim hypothecaria ſatis ibi excluditur, & tantum ait JC. creditorem, pignoris loco, retinere poſſeſſionem, donec ei pecunia ſolvatur.

§. 8. Aliud etiam non docet idem Marcianus in *l.* 33. *ff. de pign. act.* Per *pignus* enim ibi intelligendus eſt fundus, cum pacto ἀντιχρήσεως, oppigneratus; uti ex ipſa lege non difficulter intelligitur.

§. 9. Non contrariatur denique. *l.* 39. *ff. de pign. act.* Quia in ſpecie, quæ ibi proponitur, pignus revera non intervenit, nec ab initio vera antichreſis fuit, ſed poſtea pactum interceſſit, ut creditor pignus ſuum, hoc eſt fundum debitoris, in compenſationem pecuniæ ad certum tempus vice ἀντιχρήσεως poſſideret. *V in l.* 2. *Quæſt. cap.* 7.

§. 10. III. Referenda huc videtur *Actio in factum*, quæ datur, ad pretium reciperandum, ſi mancipium redhibitum fuerit. De qua *Ulp.* in *l.* 31. §. 17. *ff. de Æd. Ed. In factum actio competit ad pretium reciperandum ſi mancipium redhibitum fuerit: in qua non hoc quæritur, an mancipium in cauſa redhibitionis fuerit, ſed hoc tantum an ſit redhibitum, nec immerito. Iniquum eſt enim poſtea quam venditor agnovit, recipiendo mancipium, eſſe id in cauſa redhibitionis [tunc] quæri utrum debuerit redhiberi.*

§. 11. Quæ cum in mera æquitate fundamentum habeat, neque ad Edictum Ædilium referri poſſit, Ædilitia minus accurate dici, & potius à JCtis introducta videtur. §. 12.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

in factum ſubſidiariam civilem
exhibet *Ulp.* in *l.* 2. §. 2. *ff. de precar* dum ait, *Et naturalem habet in ſe æquitatem* (ſcil. hoc Interdictum) *namque precarium revocare volenti competit: Eſt enim natura æquum tam diu te liberalitate mea uti quamdiu ego velim, & ut poſſim revocare cum mutavero voluntatem. Itaque cum quid precario rogatum eſt, non ſolum hoc interdicto uti poſſumus, ſed etiam præſcriptis verbis actione quæ ex bona fide oritur.* Nec non *Julianus* in *l.* 19. §. 2. *ff. eod.* inquiens, *Cum quid precario rogatum eſt, non ſolum interdicto uti poſſumus ſed & incerti condictione* [*id eſt*] *præſcriptis verbis.*

§. 13. Ex quibus *ll.* apparet de precario *Actionem præſcriptis verbis* ob ſolam æquitatem naturalem introductam eſſe. Quàm *civilem* aperte dicit *Paulus L.* 5. *Sent. T.* 6. §. 10.

§. 14. Licet autem hæc actio *præſcriptis verbis* vocetur, *Actionibus* tamen *in factum* accenſenda eſt. Eo quod *Actiones in factum* & *Præſcriptis verbis*, in genere acceptæ, non differunt, uti demonſtratum ſupra *Cap.* 1. §. 3.

§. 15. Sed quid ergo eſt? quod ait *Paulus* in *l.* 14. *ff. de precar. Interdictum de precariis merito introductum eſt, quia nulla eo nomine civilis actio eſſet; magis enim ad donationes & beneficii cauſam, quam ad negotii contracti ſpectat precarii conditio.*

§. 16. Nulla difficultas erit, ſi diſtinguatur inter *Actiones præſcriptis verbis ordinarias*, & *extraordinarias* ſeu *ſubſidiarias*. *Ordinaria* precarii nomine non competit, ſec. *d. l.* 14. Sed *extraordinaria* quæ in ſubſidium accommodatur, & *ex bona fide*, ſeu na-

l. 19. §. 2. *Hahn. ad Weſ. ad t. de precar. n.* 2. *Lauterb. Coll. ad tit. ff. de P. V. th.* 19. *Wiſſ. ad ff. p.* 1. *Diſp.* 39. *th.* 17. *Huber. præl. ad t. ff. de precar. n.* 3.

§. 17. v. *Actionibus* hiſce *in factum civilibus* annumeranda etiam videtur, *Actio in factum ex ſententia arbitri*, quam Imp. *Juſtinianus* concedit in *l.* 5. *C. de recept arbitr.* non ſimpliciter, ſed tum demum, cum ſententia à partibus ſubſcripta, vel decendii ſilentio confirmata eſt.

§. 18. Quandoquidem enim hæc Actio ex *Pacto Legitimo* non naſcitur, uti oſtendimus *Diſſert.* 4. *c.* 3. §. 2. 3. 4. neque ex alio ordinario aliquo fonte obligationum & Actionum deſcendit, nihil aliud ſupereſt, quam ut ad claſſem *Actionum*, quæ ex *variis* naſcuntur *cauſarum figuris*, referatur.

CAP. IV.

§. 1. ET hæ quidem *Actiones in factum civiles* dici poſſunt.

§. 2. Interductæ etiam ſunt quædam *in ſubſidium Jure Prætorio*, de quibus nunc porro videndum eſt.

§. 3. Talis eſt 1. *Actio in factum* quam Prætor concedit contra Argentarios, ad rationes edendas. v. *l.* 4. *pr.* §. 1. *l.* 9. *pr.* §. *pen. l.* 10. *ff. de Edend.*

§. 4. Sunt autem *Argentarii* Argentariæ menſæ exercitores, qui in foro Tabernas & menſas ſuas poſitas habebant, apud quos fœnebres pecuniæ deponebantur, quas per partes erogabant & collocabant; Unde & *Argenti diſtractores* dicti ſunt *l. ult. C. de pign. l. pen. C. de pec. conſtit. l. un. C. negot. ne mil.* L. XII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

§. 5. Neque tantum mutuas pecunias dabant, fidejubebant pro aliis, & conſtituebant, ſed & venditiones & auctiones aliaque ſimilia per eos fiebant v. *l.* 8. *ff. depoſ. Nov.* 4. *c.* 3. *in f. Nov.* 136. *c.* 2. *in f. c.* 4. *in fin. l.* 18. *ff. de pet. hered. l.* 88. *ff. de ſolut. Quintil. L.* 11. *c.* 1.

§. 6. Quo ipſo à *Nummulariis* maxime differebant: A quibus diverſos fuiſſe *Argentarios* ex *l.* 9. §. 2. *ff. de Edend.* manifeſtum eſt.

§. 7. Singulorum quoque rationes conficiebant, omniaque quæ apud ſe gerebantur in Codices accurate referebant; quibus probatio eorum quæ acta erant continebantur. *l.* 4. §. 1. *l.* 9. §. 2. *l.* 10. §. 1. *de Edend. l.* 50. *ff. de adm. & peric. tut. l.* 23. *ff. de liber. legat. l.* 15. §. 11. *ff. de re jud.*

§. 8. Quod ſi itaque alicujus intereſſet Rationum Argentariorum copiam ſibi fieri, Prætor *Actionem in factum* v. *l.* 9. *pr. ff. de Edend.* contra eos dandam cenſuit. *l.* 4. *pr. ff. eod.*

§. 9. Summa æquitatis ratione. *Hujus Edicti ratio æquiſſima* eſt ait *Ulp.* in *d. l.* 4. §. 1. *Nam cum ſingulorum rationes argentarii conficiant, æquum fuit, id quod mei cauſa confecit, meum quodammodo inſtrumentum mihi edi.* Quod confirmans *Gajus*, rationes ab iis edi, etiam publice intereſſe docet in *l.* 10. §. 1. *ff. eod. Ideo autem* (inquit) *Argentarios tantum, neque alios ullos abſimiles* [*eis*] *edere rationes cogit, quia officium eorum atque miniſterium publicam habeat cauſam: & hæc principalis eorum opera eſt, ut actus ſui rationes diligenter conficiant.*

§. 10. Unde cum in *Nummulariis* eadem ſit ratio, hoc Edictum ad eos etiam extenſum eſt. *l.* 9. §. 2. *ff. de Edend.*

§. 11.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

§. 11. Talis 11. eſt *Actio in factum* quæ deficientibus verbis Legis Aquiliæ & mente Legiſlatoris, ob damnum culpa datum, ex ſola æquitate introducta eſt. De qua Imp. in §. *ult. J. de L. Aquil. Sed ſi non corpore damnum fuerit datum, neque corpus læſum fuerit, ſed alio modo alicui damnum contigerit, cum non ſufficiat directa neque utilis Legis Aquiliæ actio, placuit eum qui obnoxius fuerit in factum Actione teneri.*

§. 12. Introducta eſt hæc Actio à Prætore, uti docet *Pomponius* in *l. 11. ff. de præſer. verb. Quia actionum non plenus numerus eſſet* (ait) *ideo plerumque Actiones in factum deſiderantur. Sed & eas actiones quæ Legibus proditæ ſunt, ſi Lex juſta ac neceſſaria ſit, ſupplet Prætor, in eo, quod Legi deeſt; quod facit in Lege Aquilia reddendo Actiones in factum accommodatas Legi Aquiliæ. Idque utilitas ejus Legis exigit.*

§. 13. Ut adeo de origine hujus Actionis multis diſceptare, ſupervacuum ſit.

§. 14. Videtur autem hæc Actio ſoli Æquitati adſcribenda, neque ad ullum ordinarium Actionum fontem referri poſſe.

§. 15. Quod ut appareat, operæ pretium fuerit, paulo accuratius de eo agere.

§. 16. *Actionem* hanc *ſubſidiariam* eſſe ex *d. 5. ult. J. de L. Aquil.* & *d. l. 11. de P. V.* manifeſtum eſt.

§. 17. Manifeſtum etiam eſt, eam neque ex *Contractu* deſcendere, neque *Quaſi* ex *Contractu*. Ut neceſſe ſit, ſi quidem ex ordinariis obligationum & actionum cauſis naſcitur, eam ex *Delicto* (quod plerique volunt) deſcendere, vel ex *Quaſi-delicto.*

§. 18. Cujus Contrarium ſi oſtendi poſſit, tuto concludi poterit, negotium hic eſſe, quod ad *Varias*

perti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

pertinet *cauſarum figuras*, ex quo ob ſolam æquitatem conceditur Actio.

§. 19. Et quidem, *Delictum* ut proprie dici poſſit, neceſſarium eſt, ut factum aliquod illicitum, *dolo malo*, commiſſum ſit.

§. 20. Quod adeo verum eſt, ut non tantum in genere, Propoſitum & voluntatem in maleficiis, non exitum ſpectari, ſæpius reſcriptum & reſponſum ſit *l. 14. ff. ad L. Corn. de ſic. l. 53. ff. de furt. l. 23. § 2. ff. de Æd. Ed.* ſed & in ſingulis fere delictis, dolum malum, & malitioſam delinquentis voluntatem adeſſe debere, identidem inculcatum ſit.

§. 21. Sic enim de Furto dicitur, *Furtum ſine affectu furandi non committi §. 7. J. de oblig. quæ ex del. l. 37. ff. de uſuc.* De Injuria, eam *ex affectu facientis conſiſtere l. 3. ff. de injur.* de Rapina, ita demum *competere actionem, ſi dolo quis rapuerit §. 1. J. de vi bon. rapt.* de Adulterio, *Adulterium ſine dolo malo non committi. l. pen. ff. ad L. Jul. de adult.* de Homicidio, Homicidam non teneri Lege Cornelia, *ſi non occidendi animo hoc admiſit. l. 1. §. 3. ff. ad L. Corn. de ſicar.* de Falſo, *non niſi dolo malo falſum committentes, crimini ſubjugari l. 20. C. ad L. Corn. de falſ.* de Damno denique ex incendio ruina naufragio dato, *Edictum ita demum locum habere, ſi dolo malo damnum datum ſit;* & *ſi dolus malus abſit, ceſſare.*

§. 22. Quod & dictat Naturalis ratio. Hinc apud *Liv. Lib. 1. Mens peccat non corpus, & unde conſilium abfuerit culpam abeſſe.* & *Cic. pro Milon. Non exitus rerum, ſed humana conſilia vindicantur.* Ut & *Senec.* in *Herc. Oeteo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

Haud eſt nocens, quicunque non ſponte eſt nocens.
nec non *Ovid. Lib.* 3. *Metam.*

At bene ſi quæras, fortunæ crimen in illo
Non ſcelus invenies, quod enim ſcelus error habebat.

§. 23. Ex quibus omnino dicendum videtur, *Damnum* dolo datum delictum eſſe, culpa vero datum non eſſe. Et proinde Actionem, quæ propter *Damnum*, maxime ſi culpa leviſſima datum ſit v. *l.* 44. *ff. ad L. Aquil.* ex *Delicto* minime deſcendere.

§. 24. Sed multa ſunt, quæ ſententiam noſtram evertere videntur. Non tantum enim propter culpam, pœna etiam gravior, aliquando infligitur v. *l.* 9. *l.* 11. *ff. de incend. ruin.* & *naufr. l.* 3. §. 1. *de offic. præf. vig. l.* 2. *in fin ff. de term. mot. l.* 38. §. 5. *ff. de pœn.* Sed & 2. *Damnum* inter Delicta privata refertur *pr. J. de Oblig. quæ ex delict. l.* 4. *ff. de O. & A.* Imo 3. tum etiam, cum culpa datum eſt, *delictum* aperte dicitur, in *l.* 32. *ff. ad L. Aquil.* ubi Gajus; *Cum enim circa furti actionem hæc ratio ſit, ne ex uno delicto tota familia dominus careat, eaque ratio ſimiliter & in actionem damni injuriæ interveniat; ſequitur ut idem debeat æſtimari: Præſertim cum interdum levior ſit hæc cauſa delicti; veluti, ſi culpa & non dolo damnum daretur.* add. *l.* 1. *pr.* & §. 2. *ff. ſi fam. furt. fec. dic.*

§. 25. Quibus ut ſatis fiat, Quantum ad *primum* dubium attinet, conſiderari velim; Pœnam propter culpam non niſi rarius, neque ordinariam, ſed tantum extraordinariam dictari, in iis demum cauſis, in quibus culpa interceſſit major, quam maximum malum ſequi ſolet, cum ipſius Reip. damno ſæpenumero conjunctum: Uti ex ipſis objectis legibus non difficulter intelligitur.

§. 26.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

dem referri inter delicta privata, ſed non addi *culpa datum*; & proinde nihil obeſſe, quo minus *Damnum dolo datum* intelligatur. Add. *Princip. n. ad t. J. de Leg. Aquil.* §. 1. 2. 3.

§. 27. Et ne *tertium* obſit, idem in verbo *Delicti* uſu venire, quod de vocabulo *Contractus* monuimus *Diſſert.* 2. *Cap.* 2. §. 2. *& ſeqq.* ut ſcil. aliquando ſenſu latiori, aliquando ſtrictiori & proprio accipiatur.

§. 28. *Delinquere*, Autore *Feſto*, in genere eſt, *prætermittere quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta.*

§. 29. Et ergo *Delictum* in genere nihil aliud eſt, quam *prætermiſſio*. Adeoque non tantum dolo, ſed & culpa, etiam leviſſima prætermiſſa complectitur.

§. 30. Hinc *Lex* dicitur eſſe *delictorum quæ ſponte vel ignorantia committuntur coercitio l. 1. ff. leg. Crimen*, quod culpa factum eſt *l.* 30. §. 3. *ff. ad l. Aquil.* quin & *delicti* nomine venire, ſi quid precario contigerit. *l.* 1. §. *f. l.* 2. *ff. de itin. actuque priv.*

§. 31. Quo latiori ſenſu ſi *Delictum* in *d. l.* 32. *ff. ad L. Aquil.* accipiatur, nihil difficultatis ſupereſſe videtur. Quod & forte ſignificare voluit JC. dum non ſimpliciter *Damnum culpa datum* delictum dicit, ſed eo caſu *leviorem delicti cauſam* appellat.

§. 32. Sed nec Damnum culpa datum ad *Quaſi delicta* referre licet. Tum quia nusquam iis annumeratur; Tum quia cæteroquin, in omni negotio in quo culpa, etiam leviſſima, quid commiſſum eſt, *Quaſi delictum*, ſine ulla legum auctoritate v. *Nov.* 18. *c.* 5. ſtatuendum eſſet.

§. 33. Cum itaque *Actio in factum*, quæ deficientibus verbis Legis Aquiliæ & mente legiſlatoris, à

Prætore propter damnum conceditur, neque ad Delictum neque *Quaſi delictum* recte referatur; naturaliter autem æquum ſit, alterius factum alteri non eſſe noxium *l.* 25. §. 2. *inf. ff. ad SC. Treb.* ex ſola æquitate eam naſci, dicendum eſt.

§. 34. Exempla autem hujus *In factum Actionis ſubſidiariæ*, in jure noſtro, occurrunt varia. Ipſe Imp. in §. *ult. J. de L. Aquil.* exemplum exhibet de eo, qui miſericordia ductus alienum ſervum compeditum ſolvit, ut fugeret. add. *l.* 7. §. 7. *ff. de dol.* Aliud eſt in *l.* 27. §. 14. *ff. ad L. Aquil.* de eo qui lolium vel avenam in alienam ſegetem iniecit ut eam inquinaret. Aliud in *l.* 49. *ff. eod.* de eo qui fumo fugavit apes. Alia denique in *l.* 14. *pr* §. *ult. ff. de P. V. l.* 55. *ff. de A. R. D.*

§. 35. Ex dictis ſimul intelligitur, quid de celebri illa quæſtione ſentiendum ſit, An ſi liber homo culpa occiſus ſit, liberis ejus & viduæ *Actio* competat, ad perſequendum id quod ſua intereſt? Cum enim ſola æquitas fundamentum ſit *Actionis in factum ſubſidiariæ*, de qua agimus, & utique damnum liberis & viduæ datum ſit, *Actio* hæc *in factum* iis negari nequit.

§. 36. Licet enim *Actio Legis Aquiliæ Directa* & *Utilis* locum non habeant *l.* 15. §. 1. *l.* 16. *l.* 36. §. 1. *ff. ad L. Aquil.* neque liberum corpus æſtimationem recipiat *l.* 5. §. 5. *l. ult. de his qui eff.* ideo tamen *Actio in factum ſubſidiaria* non excluditur; Quæ locum habet, cum quocunque modo damnum datum eſt. *d.* §. *ult. J. de L. Aquil.* V. *Celeberr. D. Pagenſt. man.* 1. *Sicil.* 22. *Vin. ad pr. J. de L. Aquil. Carpz.* 2. *p.* 1. *Q.* 35.

§. 37. III. Ad *Actiones* has *in factum* referenda etiam videtur *Actio in factum ex jurejurando. Bach. de*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

[illegible] De qua Imp. in §. 11. *J. de Act. Item ſi quis, poſtulante adverſario, juraverit, deberi ſibi pecuniam, quam peteret, neque ei ſolvatur, juſtiſſime accommodat* (ſcil. Prætor. v. §. 10. *J. eod.*) *ei talem actionem, per quam non illud quæritur, an ei pecunia debeatur, ſed an juraverit.* add. *l.* 11. §. 1. *ff. de jurej. l.* 8. *C. eod.* Ubi *in factum* aperte dicitur.

§. 38. Cum enim Jure civili, nulli detur actio, niſi ei, cui quid debetur, nec ſatis ſit, in judicio dicere ſibi quid deberi, niſi & is qui dicit probet, vere autem non probet qui jurat, adeoque Jure civili, ex eo, quod juravit, cum effectu nihil poſſit petere; Prætor conſiderans, ad religionem, accedere deferentis conventionem & conſenſum, æquiſſimum ratus eſt, actionem hanc concedere. *l.* 25. *l.* 26. §. *ult. ff. de jurejur.*

§. 39. Qua occaſione, ardua hic oritur Quæſtio, An ſcil. ita nova hæc ſit Actio, ut, per novationem, priſtina ſublata ſit.

§. 40. Ad quam, ita tenendum videtur; Actionem hanc ita concedi, ut priſtina ſalva maneat, ejuſque formula retineatur, addita mentione jurisjurandi; ut Actor ab onere probandi liberetur.

§. 41. Docet hoc Ulp. in *l.* 13. §. 3. & 5. *ff. de jurejur. Si quis juraverit* (inquit) *vendidiſſe me ei rem centum, ex emto agere poterit, ut res tradatur, & de evictione caveatur, & cætera præſtentur.* nec non in *l.* 7. §. 7. *ff.* de *publician. in rem act.* dum ait, *Si petenti mihi rem jusjurandum detuleris, egoque juravero rem meam eſſe, competit Publiciana mihi; ſed adverſus te duntaxat, ei enim ſoli nocere debet jusjurandum qui detulit.*

§. 42. Accedit, quod Actio etiam hæc locum ha-
beat, etſi juratum non ſit *l* 9. §. 1. *ff. de jurejur.* quod fieri non poſſet, ſi hæc Actio plane nova, nec alio quam jurisjurandi fundamento ſubnixa eſſet.

§. 43. Tum &, ſi vera vis novandi ineſſet juramento, fieri non poſſet, ut ei, qui ſe non debere juravit, *Exceptio* daretur *jurisjurandi*; (quam tamen eo caſu locum habere, conſtat, ex §. 4. *I. de except.*) Quandoquidem novatione ipſo jure tollitur obligatio. §. 3. *I. quis mod. toll. oblig.*

§. 44. Neque contrarium eſt, quod dicitur Actorem præſtito jurejurando Actionem ſibi acquirere *l.* 9. §. 1. *l.* 28. §. 10. *ff. jurejur.* §. 11. *I. de Act.* cauſamque principalem non exerceri, ſed tantum quæri an juratum ſit *l.* 30. *ff. de jurejur. d.* §. 11. *I. de Act.* Non enim negatur ibi priſtinam Actionem inſtitui poſſe, ſed iſtud tantum dicitur, præſtito vel remiſſo jurejurando cauſam principalem pro certa haberi, neque Actionem quam Actor habebat, ulla amplius probatione indigere, ſed tantum quæri an juratum ſit.

§. 45. Plus difficultatis habere videtur *l.* 26. §. *ult. ff. de jurejur.* ubi *Paulus JC. Jurisjurandi conditio ex numero eſſe poteſt videri novandi delegandive, quia proficiſcitur ex conventione, quamvis habeat & inſtar judicii.*

§. 46. Sed non dicit JCtus jurisjurandi conditionem vere eſſe novationem, verum ex numero novandi delegandive eſſe *videri poſſe;* quod de effectu, quia vim novationis habet, accipiendum eſt. Quemadmodum & ibidem *judicii inſtar*, & in *l.* 2. *ff. de jurejur. ſpeciem tranſactionis*, eodem fere ſenſu, habere dicitur. V. *Bach. ad Tr. V.* 1. *D.* 21. *th.* 8. *l. d.*

Struv.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

[illegible] ad §. 11. J. de Act. Bockelm ad L. ff. de jurejur. §. 4. Huber. præl. ad J. de Act. n. 15.

§. 47. Quod ſi itaque hic nulla proprie eſt novatio, neque priſtina Actio tollitur, ſequi ſimul videtur, Actionis hujus originem neque *Pacto confirmato* Vid. *Bach. ad τὰ πρῶτ. ad t. de pact. C. de pact. Legit. n. 7. Bockelm. tr. de Act. Cap. 3. p. 9. §. 10.* neque *Quaſi Contractui* adſcribi poſſe. Uti dicere præoccupavimus. *Diſſert. 2. cap. 3. §. 29. & ſeqq. add. Diſſert. 4. cap. 4. §. 3. & ſeqq.*

I.

DEductio mulieris in domum mariti ad nuptias de Jure Civili non eſt neceſſaria.

II.

Præter cauſas exhæredationis, in Nov. 115. Et Cauſas revocandæ donationis in l.f. C. de Revoc. donat. alias dari affirmo.

III.

Jus Accreſcendi non pertinet ad contractus.

IV.

De Jure Civili poſſum aliquid dare quod non habeo.

V.

Sumptus in ſtudia ſub legato alimentorum non veniunt.

VI.

In hæreditatibus inter bona paterna & materna (ut ſcilicet paterna paternis cedant, materna maternis deferantur) diſtinguendum non eſſe puto.

VII.

Invecta & illata in prædium urbanum (non ruſticum) tacite ſunt pignori obligata, etiam libri ſtudioſorum.

VIII.

Inhoneſtam corporis inſpectionem apud Romanos licitam fuiſſe negamus.

IX.

Pactis non defertur hæreditas.

X.

Id quod invito domino in ipſius fundo exſtructum, propria auctoritate ei licet reſcindere.

XI.

Periculum rei venditæ nondum traditæ pertinet ad emptorem.

XII.

Uti per oblationem conſignationem & depoſitionem legitimam, obligatio ipſo jure tollitur, ita ſola oblatio, vel conſignatio non ſufficit.

XIII.

Obtorto collo in jus raptio indiſtincte non fuit in uſu.

XIV.

Differentia inter ſuos & emancipatos per Nov. 118. non videtur ſublata.

XV.

Ob dotem a patre promiſſam, non præſtitam, vir uxorem repudiare nequit.

XVI.

Dantur plura quam tria juris præcepta, imo & pauciora.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
445 E 41